

М.О. Клименко, М.М. Лучкова, С.В. Татарко, А.Б. Лучков

Вплив алантону на тучні клітини та гемостаз

В опытах на крысах показано, что под влиянием алантона (50 мг/кг ежедневно в течение 30 сут) увеличивается количество и степень зрелости тучных клеток в брюшной полости и брыжееке и уменьшается свертываемость крови, что, по-видимому, имеет значение в известной способности алантона усиливать периферическое кровообращение и микроциркуляцию.

ВСТУП

Алантон, сума сексвітерпенових лактонів, виділених з коренів оману високого (*Inula Helenium*), відомий насамперед здатністю посилювати кровообіг і мікроциркуляцію і, відповідно, репарацію та секрецію, зокрема у слизовій оболонці шлунка. При цьому посилення секреції у шлунку стосується переважно буферних речовин, насамперед глікозаміногліканів, що призводить до збільшення зв'язування соляної кислоти та зменшення вмісту пепсину внаслідок його інактивації алантоном та інгібування слизом. Алантону властива противиразкова дія [5]. Проте механізми посилення периферичного кровообігу та мікроциркуляції під впливом алантону вивчені недостатньо. Відомо, що периферичний кровообіг і мікроциркуляція залежать від тонуусу, проникності мікросудин і реологічних властивостей крові. Серед механізмів їх регуляції істотну роль відіграють біологічно активні продукти тучних клітин (ТК) – гістамін, серотонін, гепарин, простагландини (головним чином ПГD₂), лейкотриєни тощо. Гістамін, серотонін, простагландини, пептидні лейкотриєни розширюють мікросудини та підвищують їхню проникність, гепарин є фактором контролю проникності

судин, в'язкості крові та компонентом протизгортальної системи [1]. Реологічні властивості крові багато в чому залежать від її в'язкості та стану системи гемостазу.

Мета нашого дослідження – вивчення впливу алантону на ТК і гемостаз.

МЕТОДИКА

Досліди виконано на 36 щурах-самцях лінії Вістар масою 200 – 250 г. Щурів було поділено на три групи по 6 тварин у кожній. Перша група тварин щодобово протягом 30 діб перорально отримувала розчинений у 2 мл води алантон (ВАТ Фармфірма “Здоров’я”) в дозі 50 мг/кг; друга група – препарат порівняння аспірин-325 (ВАТ “Стірол”) у дозі 60 мг/кг. Контролем були тварини, які отримували воду в тому ж об’ємі, але не отримували препарати. Через 18 год після останнього прийому їжі щурів миттєво декапітували під ефірним наркозом. У камері Горяєва при забарвленні нейтральним червоним [2] підраховували кількість ТК у перитонеальній рідині та брижі і визначали ступінь їх зрілості. Перитонеальну рідину отримували промиванням черевної порожнини 5 мл розчину Тіроде, що містив 5 ОД гепарину в 1 мл. Для оцінки ступеня зрілості ТК перитонеальний змив центри-

Таблиця 1. Вплив алантону й аспірину та кількість тучних клітин (ТК) у черевній порожнині і брижі щурів (M ± m; n=6)

Кількість ТК	Контроль	Введення алантону	Введення аспірину
Черевна порожнина, х 10 ³	704,17 ± 70,24	1235,0 ± 105,53**	178,3 ± 23,5**
Брижа	652,83 ± 29,76	765,0 ± 30,3*	470,3 ± 80,0*

* P<0,05, ** P<0,01 порівняно з контролем.

фугували при 350 g протягом 10 хв і з осаду робили мазки, які забарвлювали альціановим синім – сафраніном [7]. У брижі число ТК підраховували в плівкових препаратах, забарвлених толуїдиновим синім, в 100 полях зору при збільшенні мікроскопа 400 [6]. Ступінь їх зрілості визначали при забарвленні альціановим синім – сафраніном [8].

З метою вивчення впливу алантону на гемостаз і фібриноліз записували коагулограми крові щурів на електрокоагулографі Н334. Для цього з хвостової вени контрольних і дослідних (I група) тварин брали 3-тю і 4-ту краплі крові. Для вивчення часу дії алантону на згортальну та протизгортальну системи крові коагулограми записували у різні строки після одноразового введення препарату у п'ятьох дослідних та одного контрольного щура-самця одного посліду, однакової маси.

Результати дослідів обробляли статистично з використанням критерію t Стьюдента.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Під впливом алантону кількість ТК збільшується у черевній порожнині щурів у 1,75 раза, у брижі – в 1,17 раза, під впливом аспірину – зменшується в 3,96 і 1,39 раза відповідно (табл. 1).

Ступінь зрілості ТК під впливом алантону підвищується у черевній порожнині внаслідок збільшення відносної кількості ТК III і IV ступенів зрілості і зменшення – I і II ступенів, у брижі – за рахунок значного збільшення кількості ТК IV ступеня зрілості і зменшення – I, II і III ступенів. Під впливом аспірину ступінь зрілості ТК черевної порожнини практично не змінюється, у брижі – зменшується через збільшення кількості ТК I і II ступенів зрілості та зменшення – III і IV ступенів (табл. 2).

Таким чином, під впливом алантону кількість і ступінь зрілості ТК збільшуються, а під впливом аспірину – зменшу-

Таблиця 2. Вплив алантону й аспірину на ступінь зрілості (%) тучних клітин (ТК) черевної порожнини та брижі щурів (M ± m; n=6)

Ступінь зрілості ТК	Контроль	Введення алантону	Введення аспірину
Черевна порожнина			
I ступінь	17,5±0,76	9,0±0,71***	14,17±1,08
II ступінь	22,67±0,61	12,2±0,86***	23,67±1,20
III ступінь	34,33±0,88	41,8±1,36**	34,5±1,28
IV ступінь	25,5±1,59	37,0±1,30***	27,67±0,61
Брижа			
I ступінь	11,83±0,60	6,8±0,58***	20,0±1,06***
II ступінь	19,17±0,75	12,8±0,37***	29,83±1,25**
III ступінь	40,83±1,01	33,2±1,36***	30,0±0,68***
IV ступінь	28,17±0,65	47,1±1,16***	20,17±1,01***

**P<0,01, ***P<0<0,001 порівняно з контролем.

Таблиця 3. Вплив алантону на показники (хв) коагулограми крові щурів ($M \pm m$; $n=6$)

Показник	Контроль	Введення алантону
Початок згортання крові	1,2±0,3	2,5±0,3*
Кінець згортання крові	2,8±0,8	4,6±0,4*
Час згортання крові	1,6±0,62	2,1±0,51
Початок ретракції та фібринолізу	18,3±2,6	9,7±1,3*

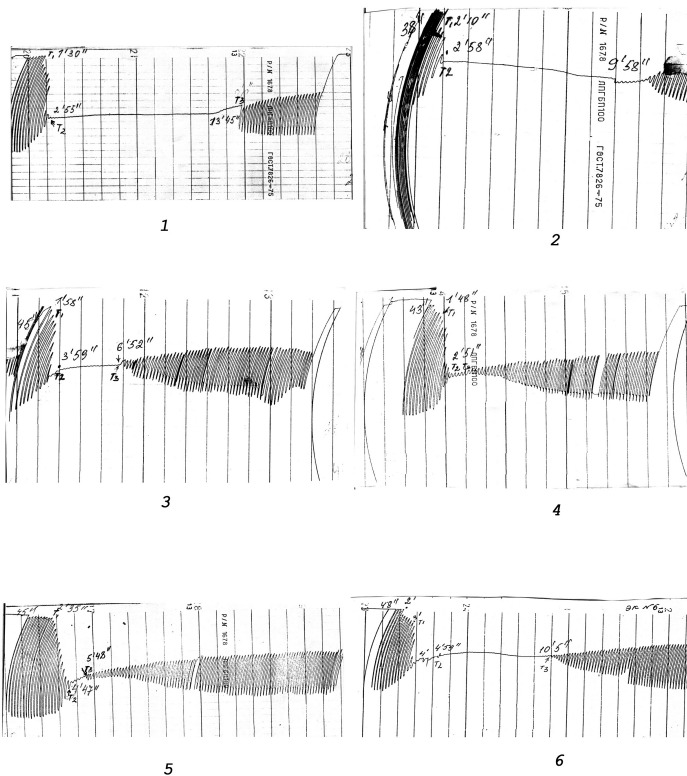
* $P < 0,05$ порівняно з контролем.

ються, що свідчить про відповідні зміни продукції гепарину, гістаміну та інших біологічно активних речовин ТК.

Що стосується зменшення кількості та ступеня зрілості ТК під впливом аспірину, то вона, ймовірно, пов'язана з надто посиленою дегрануляцією клітин [3]. При цьому збільшення вивільнення гепарину позитивно позначається на згортанні та реологічних властивостях крові. Нині аспірин широко використовується як анти-

тромботичний засіб. Однак, як показують результати наших досліджень, тривалий вплив аспірину призводить до виснаження тучноклітинної популяції, бо, очевидно, дегрануляція ТК переважає над їх регрануляцією, відновленням популяції та дозріванням клітин [4]. Разом з тим, як відомо, значно збільшене вивільнення гістаміну може призвести до посиленої шлункової секреції та виразкоутворення.

Алантон викликає збільшення саме

Електрокоагулограма щурів у динаміці після одноразового введення алантону в дозі 50 мг/кг:

1 – контроль, 2 – через 10 хв, 3 – через 25 хв, 4 – через 47 хв, 5 – через 60 хв, 6 – через 2,5 год після введення алантону.
 T_1 – початок згортання крові; T_2 – кінець згортання крові; T_3 – початок фібринолізу крові

продукції гепарину, що може позитивно та тривало позначатися на згортанні та реологічних властивостях крові. Як видно з табл. 3, під впливом алантону початок і закінчення згортання крові відбуваються пізніше, ніж у контролі, час згортання збільшується, а початок ретракції та фібринолізу настає раніше. При спостереженні за тваринами протягом 30-добового дослідження з введенням алантону будь-яких змін їх стану, в тому числі і кровотеч, не було, а показники гемостазу були в межах норми. Із електрокоагулограми видно, що алантон починає впливати на згортальну та протизгортальну системи крові вже через 10 хв після одноразового його введення, максимальна дія спостерігається через 1 год; через 2,5 год показники згортальної системи зменшуються, але є більшими за контроль, а фібринолітична активність залишається високою.

Отже, дійсно, введення алантону позитивно позначається на згортанні крові.

Отримані результати показують, що прискорення периферичного кровообігу та мікроциркуляції під впливом алантону може бути багато в чому пов'язане зі збільшенням кількості та ступеня зрілості ТК, продукції гепарину, зменшенням в'язкості, згортання та поліпшенням реологічних властивостей крові і що застосування алантону може бути перспективним у профілактиці та лікуванні тромботичних ускладнень.

N.A. Klimenko, M.M. Luchkova, S.V. Tatarko, A.B. Luchkov

EFFECTS OF ALANTONE ON MAST CELLS AND HEMOSTASIS

In experiments on rats it has been shown that under the influence of alantone (50 mg/kg of the body weight daily during 30 days) a number and level of maturity of peritoneal and mesenteric mast cells increased, and blood clotting decreased. It might be important for the well-known ability of alantone to increase both the peripheral blood circulation and microcirculation.

Kharkiv Medical University

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дыгай А.М., Клименко Н.А. Воспаление и гемопоз. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 1992. – 276 с.
2. Клименко М.О. До методу морфологічного вивчення і підрахування тучних клітин змивів серозних порожнин // Фізіол. журн. – 1977. – № 5. – С. 705 – 707.
3. Клименко Н.А., Козырева Г.Ф. Механизмы регулирующего влияния лейкоцитов на тучные клетки при воспалении. Роль эйкозаноидов // Эксперим. і кліні. медицина. – 2002. – № 2. – С. 11 – 18.
4. Клименко Н.А., Татарко С.В. Репарация и регенерация тканевых базофилов на месте острого воспаления // Морфология. – 1996. – **109**, № 1. – С. 51 – 56.
5. Лучкова М.М. Влияние противирозкового препарата алантону на кровообіг слизової оболонки шлунка собак // Фізіол. журн. – 1977. – № 5. – С. 685 – 687.
6. Mota I., da Silva W.D. The anti-anaphylactic and histamine-releasing properties of the antihistamines: Their effect on the mast cells // Brit. J. Pharmacol. – 1960. – **15**, № 3. – P. 396 – 404.
7. Pretlow T.G., Cassady I.M. Separation of mast cells in successive stages of differentiation using programmed gradient sedimentation // Amer. J. Pathol. – 1970. – **61**, № 3. – P. 323 – 338.
8. Yong L.C., Watkins S., Wilhelm D.L. The mast cell: Distribution and maturation in the peritoneal cavity of the adult rat // Pathology. – 1975. – **7**, № 4. – P. 307 – 318.